Komentarze
do Polskiego Atlasu Etnograficznego,
t. IX: Zwyczaje, obrzędy i wierzenia urodzinowe
cz. II: Zwyczaje, obrzędy i wierzenia związane z matką
i dzieckiem

Commentaries
to the Polish Ethnographic Atlas
vol. IX: Birth-related customs, rituals and beliefs
part II: Customs, rites and beliefs associated with the
mother and child

INSTYTUT ARCHEOLOGII I ETNOLOGII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY AND ETHNOLOGY
POLISH ACADEMY OF SCIENCES

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
ZAKŁAD ETNOLOGII I GEOGRAFII KULTURY
SILESIAN UNIVERSITY
DEPARTMENT OF ETHNOLOGY AND GEOGRAPHY
OF CULTURE

Komentarze
do Polskiego Atlasu Etnograficznego,
t. IX: Zwyczaje, obrzędy i wierzenia urodzinowe
cz. II: Zwyczaje, obrzędy i wierzenia związane z matką i dzieckiem

Commentaries
to the Polish Ethnographic Atlas
vol. IX: Birth-related customs, rituals and beliefs
part II: Customs, rites and beliefs associated with the mother and child

POD REDAKCJĄ NAUKOWĄ
ZYGMUNTA KŁODNICKIEGO I AGNIESZKI PIEŃCZAK

„Komentarze do Polskiego Atlasu Etnograficznego" is regularly indexed/abstracted in:

- IBSS - International Bibliography of the Social Sciences
- *Internationale Volkskundliche Bibliographie*
- Antropological Index Online
- „Central European Journal of Social Sciences and Humanities"
- Bibliografia etnografii polskiej (http://www.bep.uni.lodz.pl)

Wrocław – Cieszyn 2013

Komentarze
do Polskiego Atlasu Etnograficznego,
t. IX: Zwyczaje, obrzędy i wierzenia urodzinowe
cz. II: Zwyczaje, obrzędy i wierzenia związane
z matką i dzieckiem

Commentaries
to the Polish Ethnographic Atlas
vol. IX: Birth-related customs, rituals and beliefs
part II: Customs, rites and beliefs associated
with the mother and child

PTL
1895

Polskie Towarzystwo Ludoznawcze
Uniwersytet Śląski
Uniwersytet Wrocławski

Wrocław – Cieszyn 2013

Komitet redakcyjny Komentarzy do Polskiego Atlasu Etnograficznego:
Andrzej Brencz, Michał Buchowski, Jerzy Czajkowski, Mirosława Drozd-Piasecka, Barbara Falińska, Zygmunt Kłodnicki (red. serii), Wanda Paprocka, Marian Pokropek, Anna Szyfer

Pracę opiniowała do druku:
Teresa Smolińska

Redaktorzy tomu:
Zygmunt Kłodnicki
Agnieszka Pieńczak

Tłumaczenie na język angielski:
Agata Cienciała

Układ graficzny tomów Komentarzy do Polskiego Atlasu Etnograficznego
– Antoni Kuczyński

Na okładkach znajdują się XVI-wieczne ryciny, zaczerpnięte z pracy Stefana Falimirza: *O ziołach i o mocy ich*, Kraków 1534 (http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/doccontent?id=1917&from=FBC, data odczytu: 16.11.2012)

Praca powstała w ramach programów badawczych
Uniwersytetu Śląskiego oraz Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk

Publikacja dotowana z badań statutowych Uniwersytetu Śląskiego pozyskanych z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Copyright © by Polskie Towarzystwo Ludoznawcze and authors
Copyright © by Uniwersytet Śląski

Polskie Towarzystwo Ludoznawcze
ul. Szczytnicka 11
50-382 Wrocław
tel. 0048 71 321 16 10, fax. 0048 71 321 16 14
e-mail: ptl@ptl.info.pl
www.ptl.info.pl

ISBN 978-83-60431-80-1
ISBN 978-83-87266-59-2
ISSN 1899-0231

Skład i druk: Offsetdruk i media sp. z.o.o., 43-400 Cieszyn, ul. Frysztacka 48

Przedmowa

Okres ciąży i czas po narodzinach dziecka wiązał się z wieloma wierzeniami i przekonaniami, towarzyszyły im rozliczne praktyki, zabiegi magiczne, zwyczaje i obrzędy. Problematykę tę spotykamy w licznych pracach dziewiętnastowiecznych ludoznawców, np. Oskara Kolberga i folklorystów pisujących w „Wiśle", „Zbiorze Wiadomości do Antropologii Krajowej", „Materiałach Antropologicznych, Archeologicznych i Etnograficznych" itd., jak i etnografów, a później też antropologów kulturowych gromadzących materiały w wieku następnym. Jednak dopiero wielki projekt, o nazwie Polski atlas etnograficzny, pozwolił na zgromadzenie materiałów źródłowych z całego kraju; dane pozyskane w wyniku zadawania jednakowych pytań w trzystu czterdziestu punktach badawczych na terenie całego kraju w ciągu zaledwie kilku lat umożliwiły zorientowanie się co do stanu i geografii szeregu zagadnień z zakresu zwyczajów, praktyk magicznych, wierzeń i obrzędów związanych z urodzinami dziecka. Niektóre z nich zreferowano już w pierwszej części tomu dziewiątego *Komentarzy do Polskiego Atlasu Etnograficznego* (2010).

Także i tu teksty oraz mapy oparte zostały na danych zebranych w punktach badawczych PAE w latach 1969-1976 według *Kwestionariusza do badań PAE – Wybrane zagadnienia z kultury społecznej i duchowej – Zwyczaje, obrzędy i wierzenia urodzinowe*. Wrocław 1969 (oprac. J. Gajek). Czytelnik otrzymuje zbiór materiałów usystematyzowany typologicznie i przestrzennie. Chronologię danych da się określić jako czas do pierwszej połowy lat 70. minionego wieku, kiedy to przeprowadzono badania; biorąc pod uwagę, że rozmówcy rekrutowali się z reguły spośród najstarszych mieszkańców badanych wsi – dawniejsze materiały dotyczą okresu międzywojennego. Za pamięci informatorów zaprzestano porodów z udziałem „babek", a dzieci rodziły się przy udziale przeszkolonych medycznie akuszerek, a na koniec w szpitalach pod opieką lekarzy. Przyczyniło się to wydatnie do zmian, a nawet zaniku pewnych form kulturowych, jak choćby magii Alkmeny. W wielu okolicach do przeszłości należą liczne zakazy i nakazy obowiązujące ciężarną kobietę, co wyraźnie widać na mapach.

Pominięto dosyć bogatą literaturę przedmiotu ze względu na różną chronologię i nieznane kwestionariusze pytań, co utrudnia uwzględnienie tych materiałów na mapach[1]. W prezentowanej tu części drugiej przedstawione zostaną artykuły

[1] Oczywiście, możliwe są studia porównawcze uwzględniające z jednej strony dane PAE przedstawione na mapach i w komentarzach, a z drugiej – materiały z literatury i archiwów etnograficznych.

opracowane przez członków Pracowni Polskiego Atlasu Etnograficznego mieszczącej się w Zakładzie Etnologii i Geografii Kultury, kierowanym obecnie przez Rastislavę Stoličną[2]. Uwzględniono także bardzo dobrą pracę magisterską Kamila Podżorskiego; kierowała nią Agnieszka Pieńczak, która uznała ją za nader samodzielną. Nie udało się wykorzystać pracy innego magistranta, który pisał o zwyczajach dotyczących odwiedzania i obdarowywania położnicy. Jej weryfikacja wykazała błędy i dlatego powierzyłem wykonanie jej od nowa Edycie Diakowskiej-Kohut.

Ostatnio, w trakcie prac nad niniejszym tomem okazało się, że niektóre z materiałów atlasowych są wątpliwej jakości[3]. Wykorzystywano je już wcześniej przy tematyce urodzinowej i pogrzebowej; w innym miejscu zaznaczymy, o które miejscowości chodzi. Tu wyeliminujemy je z map, zostawiając w stosownych miejscach znaki zapytania. Dane zostaną jednak w tekstach *Komentarzy*; może ich ocena dokonana przez Czytelników, a oparta na lokalnej literaturze przedmiotu lub porównaniach z danymi z sąsiednich punktów badawczych będzie pozytywna.

Tak jak w poprzednich tomach informacje o braku mapowanego zjawiska zaznaczono znakiem =, a brak danych znakiem -. Przeniesienia na ziemie zachodnie i północne, będące wynikiem ruchów migracyjnych po II wojnie światowej, zaznaczono szeryfami, tj. kreseczkami dodanymi do znaków. Zjawiska czy też formy określonych zachowań, obrzędów lub wierzeń zostały „przeniesione" przez osadników z poprzednich miejsc zamieszkania. Okazało się, że badacze niekiedy nie odnotowali ich w okolicach, z których owi przybysze pochodzą, co może świadczyć o szybkim zanikaniu starych form kulturowych.

Analiza zgromadzonych danych wykazuje, iż na początku lat 70. XX wieku większość zwyczajów, praktyk magicznych, wierzeń i obrzędów już zanikła; wprawdzie niektórzy informatorzy jeszcze je pamiętali, ale archaiczne zwykle uzasadnienia konieczności ich dotrzymywania często były już zapomniane. Mapy, stanowiące istotną część „*Komentarzy*", przedstawiają nam zasięgi rozproszone, charakteryzujące stare elementy kulturowe, które dawniej niewątpliwie były pospolitsze, ogarniały większe obszary kraju.

Dziękuję p. Agnieszce Pieńczak za zredagowanie tekstów Edyty Diakowskiej-Kohut i Kamila Podżorskiego. Z równym zaangażowaniem pracowałem nad jej dwoma artykułami i pozostałymi opracowaniami.

Zygmunt Kłodnicki

[2] Zakład jest jednostką Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie.

[3] Chodzi tu głównie o materiały, pozyskane przez nieżyjącego już badacza spoza wrocławskiej Pracowni Atlasu Etnograficznego. Pomijam tu jego nazwisko, skoro nie może się już bronić.

Summary

Preface

Pregnancy and post-birth time was associated with numerous beliefs and convictions which were frequently accompanied by magic activities, customs and rituals. These issues were already discussed in the 19th century works by folklorists and experts in ethnic studies. However, it was the extensive project called the Polish Ethnographic Atlas which allowed for collecting source materials from 340 research points located all over Poland within only several years. This enabled general orientation in the condition and geography of many issues concerning customs, magic practices, beliefs and rites related to childbirth.

The texts and maps are based on the data collected in the research points of the Polish Ethnographic Atlas in 1969-1976 according to *Kwestionariusz do badań PAE – Wybrane zagadnienia z kultury społecznej i duchowej – Zwyczaje, obrzędy i wierzenia urodzinowe /Polish Ethnographic Atlas research questionnaire – Birth customs, rites and beliefs/,* Wrocław 1969 (prepared by J. Gajek). In this way the reader is provided with a typologically and spatially organized collection.

The data analysis indicates that by the early seventies of the 20th century the majority of customs, magic practices, beliefs and rites had already disappeared. In fact, some informants still remembered them but the archaic justification of the need for following them had already been forgotten. Maps, which constitute an important part of *'Komentarze' /'Commentaries'/*, present dispersed ranges, characteristic of old cultural elements, which undoubtedly were more popular in earlier times and which reached bigger areas of the country.

Spis map

Kamil Podżorski, *Zakazy i nakazy związane z kobietą ciężarną*
1. Szycie przez kobietę ciężarną ..... s. 10
2. Konsekwencje złamania zakazu plecenia przez kobietę ciężarną ..... s. 13
3. Konsekwencje złamania zakazu zawiązywania przez kobietę ciężarną s. 16
4. Konsekwencje złamania zakazu kąpieli kobiety ciężarnej ..... s. 19
5. Kobieta ciężarna u studni ..... s. 22
6. Spoglądanie na księżyc i słońce przez kobietę ciężarną ..... s. 28
7. Zakazy i nakazy związane z pożyczaniem przez kobietę ciężarną ..... s. 30
8. Trzymanie dziecka do chrztu i drużbowanie przez kobietę ciężarną ... s. 37
9. Dotykanie i/lub patrzenie na zwłoki ludzkie oraz padłe zwierzęta przez kobietę ciężarną ..... s. 41
10. Udawanie się na cmentarz i uczestnictwo kobiety ciężarnej w pogrzebie .....s. 46
11. Konsekwencje rozniecania ognia i wpatrywania się w jego płomień przez kobietę ciężarną ..... s. 50
12. Konsekwencje złamania zakazu przechodzenia przez pole lub rolę przez kobietę ciężarną ..... s. 53
13. Konsekwencje złamania zakazu udawania się na rozstajne drogi przez kobietę ciężarną .....s. 57
14. Przekraczanie "granicy" i leżącego człowieka przez kobietę ciężarną s. 59
15. Inne zakazy związane z ciężarną ..... s. 63

Agnieszka Pieńczak, *Czynności magiczne ułatwiające poród*
1. Czynności magiczne ułatwiające poród, I ..... s. 69
2. Czynności magiczne ułatwiające poród, II ..... s. 72

Agnieszka Pieńczak, *Zwyczaje związane z karmieniem dziecka piersią*
1. Pierwsze karmienie dziecka ..... s. 81
2. Niektóre terminy odłączania dziecka od piersi ..... s. 85
3. Niektóre zakazy związane ze zbyt długim karmieniem dziecka, I ..... s. 95
4. Niektóre zakazy związane ze zbyt długim karmieniem dziecka, II ..... s. 97

Edyta Diakowska-Kohut, *Odwiedzanie i obdarowywanie położnicy oraz jej dziecka*
1. Zwyczaj odwiedzania położnicy ..... s. 104
2. Obowiązek odwiedzania położnicy ..... s. 109
3. Osoby odwiedzające położnicę, I ..... s. 114
4. Osoby odwiedzające położnicę, II ..... s. 118
5. Osoby objęte zakazem odwiedzania położnicy, I ..... s. 121
6. Osoby objęte zakazem odwiedzania położnicy, II ..... s. 125
7. Osoby objęte zakazem odwiedzania położnicy, III ..... s. 128

8. Termin odwiedzania położnicy ..... s. 134
9. Nazwy przyjęcia organizowanego z okazji narodzin dziecka ..... s. 140
10. Napoje alkoholowe podawane na przyjęciu z okazji narodzin dziecka..s. 143
11. Napoje bezalkoholowe podawane na przyjęciu z okazji narodzin dziecka.. s. 146
12. Potrawy niesłodkie podawane na przyjęciu z okazji narodzin dziecka..... s. 151
13. Potrawy słodkie podawane na przyjęciu z okazji urodzin dziecka..... s. 154
14. Osoba pełniąca rolę gospodyni w czasie odwiedzin matki i dziecka, I..... s. 157
15. Osoba pełniąca rolę gospodyni w czasie odwiedzin matki i dziecka, II ... s. 159
16. Osoba pełniąca rolę gospodyni/-arza w czasie odwiedzin matki i dziecka, III s. 161
17. Osoba opłacająca koszty poczęstunku ..... s. 163

List of maps

Kamil Podżorski, *Prohibitions and obligations of the pregnant woman*
1. Sewing by the pregnant woman ..... s. 10
2. Consequences of breaking the ban on weaving by the pregnant woman.... s. 13
3. Consequences of breaking the ban on tying by the pregnant woman... s. 16
4. Consequences of breaking the ban on bathing by the pregnant woman .... s. 19
5. The pregnant woman at a well ..... s. 22
6. Watching the moon and sun by the pregnant woman ..... s. 28
7. Prohibitions and obligations associated with borrowing/lending by the pregnant woman ..... s. 30
8. Holding a baby at christening and serving as a bridesmaid by the pregnant woman ..... s. 37
9. Touching and/or watching human and animal corpses by the pregnant woman s. 41
10. Visiting a graveyard and funeral attendance of the pregnant woman... s. 46
11. Consequences of lighting fire and watching it by the pregnant woman ..s. 50
12. Consequences of breaking the ban on crossing the field or farmland by the pregnant woman ..... s. 53
13. Consequences of breaking the ban on visiting crossroads by the pregnant woman ..... s. 57
14. Crossing a 'border' and a lying person by the pregnant woman ..... s. 59
15. Other bans associated with the pregnant woman ..... s. 63

Agnieszka Pieńczak, *Magic activities facilitating childbirth*
1. Magic activities facilitating childbirth, I ..... s. 69
2. Magic activities facilitating childbirth, II ..... s. 72

Agnieszka Pieńczak, *Customs associated with breastfeeding*
1. The first feeding of the child ..... s. 81
2. Some time rigours for discontinuation of breastfeeding ..... s. 85
3. Some bans associated with excessively prolonged breastfeeding, I ..... s. 95
4. Some bans associated with excessively prolonged breastfeeding, II..... s. 97

Edyta Diakowska-Kohut, *Visiting and giving gifts to the woman and her newborn child*
1. Custom of visiting the birth-giving woman ..... s. 104
2. Duty to visit the birth-giving woman ..... s. 109
3. People visiting the birth-giving woman, I ..... s. 114
4. People visiting the birth-giving woman, II ..... s. 118
5. People banned from visiting the birth-giving woman, I ..... s. 121
6. People banned from visiting the birth-giving woman, II ..... s. 125
7. People banned from visiting the birth-giving woman, III ..... s. 128
8. Time of visiting the birth-giving woman ..... s. 134

9. Names applied to the birth party ..... s. 140
10. Alcohol drinks served at the birth party ..... s. 143
11. Alcohol-free drinks served at the birth party ..... s. 146
12. Non-sweet dishes served at the birth party ..... s. 151
13. Sweet dishes served at the birth party ..... s. 154
14. The person functioning as the hostess at the birth party, I ..... s. 157
15. The person functioning as the hostess at the birth party, II ..... s. 159
16. The person functioning as the host/hostess at the birth party, III ..... s. 161
17. The person bearing the costs of food and drinks at the party ..... s. 163

Spis ilustracji

Fot. 1. Przędzenie nici. Januszewice, ok. Włoszczowy.
Archiwum PAE w Cieszynie (fot. E. Ozgowicz, 1962) ..... s. 17

Fot. 2. Studnia z kołowrotem. Jata, ok. Niska.
Archiwum PAE w Cieszynie (fot. B. Zaniewski, 1969) ..... s. 23

Fot. 3. Pogrzeb. Komorów, ok. Kolbuszowej.
Archiwum PAE w Cieszynie (fot. B. Zaniewski, 1969) ..... s. 47

Fot. 4. Granica pola. Przedświt, ok. Ostrowi Mazowickiej.
Archiwum PAE w Cieszynie (fot. K. Kwaśniewski, 1956) ..... s. 55

Fot. 5. Dyszel wózka. Kokotek, ok. Lublińca.
Archiwum PAE w Cieszynie (fot. J. Grocholski, 1962) ..... s. 61

Fot. 6. Otwarte drzwi wejściowe. Mistrzewice, ok. Sochaczewa.
Archiwum PAE w Cieszynie (fot. T. Skarżyński, 1960) ..... s. 73

Fot. 7. Zamknięte okno. Węgrzynowice, ok. Rawy Mazowieckiej.
Archiwum PAE w Cieszynie (fot. T. Skarżyński, 1959) ..... s. 74

Fot. 8. Małe dziecko. Babice, ok. Oświęcimia.
Archiwum PAE w Cieszynie (fot. B. Sawicka, 1965) ..... s. 93

Fot. 9. Rodzina wiejska. Łysaków, ok. Mielca.
Archiwum PAE w Cieszynie (fot. B. Zaniewski, 1969) ..... s. 111

Fot. 10. Członkowie najbliższej rodziny. Komorów, ok. Kolbuszowej.
Archiwum PAE w Cieszynie (fot. B. Zaniewski, 1969) ..... s. 113

Fot. 11. Dzieci w różnym wieku. Młynarska Wola, ok. Pasłęka.
Archiwum PAE w Cieszynie (fot. K. Pudło, 1961) ..... s. 123

Fot. 12. Kobiety w żałobie. Komorów, ok. Kolbuszowej.
Archiwum PAE w Cieszynie (fot. B. Zaniewski, 1969) ..... s. 130

Fot. 13. Mężczyźni spożywający alkohol. Zdunek, ok. Ostrołęki.
Archiwum PAE w Cieszynie (fot. H. Bojanowska, 1965) ..... s. 145

Indeks nazw geograficznych

W indeksie zamieszczono nazwy geograficzne cytowanych miejscowości z zaznaczeniem powiatów, na terenie których znajdują się lub znajdowały w dawniejszych podziałach administracyjnych (zamieniając je na skrót „ok.", tj. okolica). W przypadku punktów przebadanych przez Pracownię Polskiego Atlasu Etnograficznego zaopatrzono je w sygnatury atlasowe, tj. z podaniem słupa, pasa i pola (zob. J. Bohdanowicz: *Polski atlas etnograficzny – wykładnia zadań i metod pracy*. W: *Rolnictwo i hodowla*, t. 1, cz. 1, „Komentarze do Polskiego Atlasu Etnograficznego", red. J. Bohdanowicz, Wrocław 1993, mapa po s. 32 i wykaz miejscowości s. 45-49).

A

Achremowce (Wileńskie), 68
Aleksandrów Kujawski, 182
Aleksandrów Kujawski, ok., 68, 132, 142, 145, 155, 156
Aleksandrów, ok. Biłgoraja, 89
Augustów, 182
Augustów, ok. 141

B

Babice Stare, ok. Pruszkowa (27.22.XII), 31, 86, 119, 132, 184, 196
Babice, ok. Oświęcimia (15.29.XVI), 39, 93, 116, 119, 144, 171, 184, 195
Barkoczyn, ok. Kościerzyny (19.12.I), 27, 34, 52, 184, 194
Bartne, ok. Gorlic (29.37.VII), 36, 60, 73, 83, 86, 184, 196
Bartoszyce, 183
Basiówka, ok. Lwowa (Ukraina), 33, 79, 80
Będzin, 182
Biała Podlaska, 182
Biała, ok. Suchej, 80
Białków Górny, ok. Koła (20.22.XIII), 34, 47, 184, 194
Białobrzegi, 182
Białogard, 183
Białoruś, 141
Białostockie, 11, 14, 15, 21, 24-26, 40, 44, 45, 54, 56, 61, 68, 70, 71, 73, 80, 82, 84, 86, 94, 96, 102, 107, 108, 110, 112, 113, 117, 122-124, 126, 131, 133, 135, 136, 139, 141, 142, 145, 149, 150, 153, 155, 156, 158, 160, 162, 164
Białystok, 182
Białystok, ok., 55
Bielsk Podlaski, 182
Bielsko-Biała, 182
Biłgoraj, 182
Biłgoraj, ok., 110, 112, 117, 126, 136, 142, 147, 162, 164
Biskupice, ok. Słubic (7.20.IX), 80, 82, 108, 126, 131, 184, 192
Biskupin, ok. Żnina (17.19.VII), 38, 44, 76, 184, 193
Bobowo, ok. Starogardu (20.13.VII), 110, 117, 138, 184, 194
Bochnia, 182
Bogoria, ok. Sandomierza (30.31.XII), 40, 119, 149, 184, 197
Bolesławiec, 183
Boleszczyn, ok. Turka (20.24.III), 51, 71, 184, 194
Borszowice, ok. Jędrzejowa (26.31.XI), 34, 36, 47, 115, 149, 153, 184, 196
Braniewo, 183
Brąswałd, ok. Olsztyna (26.13.XI), 35, 60, 126, 184, 196
Brno, 63, 178
Broczyno, ok. Wałcza (13.14.XIII), 21, 80, 89, 96, 184, 193
Brodnica, 183
Brodowo, ok. Środy (15.22.XII), 36, 47, 82, 88, 107, 153, 184, 193
Brwice, ok. Dębna (6.17. XVI), 11, 31, 73, 96, 110, 113, 160, 184, 192
Brzeg, 182
Brzegi, ok. Nowego Targu (25.38.X), 39, 88, 92, 155, 184, 195
Brzesko, 182

Brześć Litewski (Białoruś), 48, 64, 76
Brzezina, ok. Brzegu (15.29.XVI), 11, 75, 80, 184, 193
Brzeziny, 182
Brzeziny, ok. Biłgoraja, 75, 126
Brzozowa, ok. Tarnowa, 93, 174
Brzozowica Mała, ok. Radzynia Podlaskiego (34.24.I), 32, 34, 38, 107, 184, 197
Brzozów, 182
Brzóstowa, ok. Lipna (21.19.XII), 184, 194
Buczacz (Ukraina), 18
Budki, ok. Szydłowca (27.28.VIII), 71, 122, 184, 196
Budziska, ok. Garwolina, 84, 88
Budziszewice, ok. Goleniowa (8.13.X), 31, 91, 131, 132, 137, 138, 184, 192
Budzów, ok. Suchej (23.36.III), 91, 115, 184, 195
Bug, „zza Buga", 103, 110, 131, 180
Bukowice, ok. Trzebnicy (15.26.XVI), 108, 112, 184, 193
Burakowskie, ok. Węgrowa (30.20.XVI), 14, 21, 27, 33, 77, 84, 88, 91, 184, 197
Busko, 182
Byczki, ok. Grodna (Białoruś), 26, 32, 34, 75
Bydgoskie, 11, 17, 20, 21, 25, 26, 36, 40, 45, 54, 70, 71, 84, 94, 102, 107, 108, 112, 117, 120, 124, 126, 127, 129, 131, 132, 135-137, 139, 141, 142, 145, 147, 149, 150, 153, 155, 156, 158, 160, 162, 164
Bydgoszcz, ok., 62, 82
Bystrzyca Kłodzka, 183
Bytów, 183
Bzura rz., 64

C
Całowanie, ok. Otwocka (29.23.XV), 184, 196
Cecenowo, ok. Słupska (17.8.XIV), 21, 32, 68, 83, 141, 147, 149, 162, 164, 184, 194
Chełm, 182
Chełmno, 183
Chmielno, ok. Kartuz (19.10.XIII), 26, 107, 184, 194
Chodzież, 183
Chodzież, ok. (Poznańskie), 110, 112
Chojna, 183
Chojnice, 183
Choroszczynka, ok. Białej Podlaskiej (36.24. VIII), 77, 184, 198
Choszczno, 183
Chrzanów, 182
Chyżyny, ok. Mińska Mazowieckiego (31.23. XIII), 29, 34, 141, 184, 197
Ciche, ok. Nowego Targu (24.38.VI), 89, 93, 184, 195
Ciechanów, 182
Cieciory, ok. Kolna (31.16.V), 87, 92, 184, 197
Cieszków, 80, 98
Cieszyn, 2-4, 6, 37, 63, 171, 172, 174, 176, 182
Cieszyńskie, 182
Ciotusza Nowa, ok. Tomaszowa Lubelskiego, 75
Ciszkowo, ok. Czarnkowa (13.18.X), 117, 184, 193
Czadeckie, 182
Czarna Dąbrówka, ok. Słupska (17.10.X), 31, 116, 135, 184, 193
Czarna Woda, ok. Starogardu (19.13.V), 184, 194
Czarna, ok. Dębicy (31.34.V), 35, 42, 94, 98, 111, 184, 197
Czarnków, 183
Czarnków, ok., 129
Czerników (dawne ZSRR), 142, 158
Częstochowa, 180, 182
Częstochowskie, 120, 139, 175, 177
Człuchów, 183
Czyżowice, ok. Kielc, 35, 68

D
Dankowice, ok. Częstochowy, 35, 68
Dąbrowa Tarnowska, 182
Dąbrowa, ok. Puław, 32
Dąbrowa, ok. Żuromina (24.17.XVI), 27, 86, 91, 93, 184, 195
Dąbrówka Leśna, ok. Obornik (14.19.X), 60, 87, 185, 193
Dąbrówka, ok. Biłgoraja (34.32.XIII), 39, 45, 74, 120, 185, 198
Dąbrówka, ok. Pisza (30.13.XII), 14, 25, 75, 87, 89, 90, 131, 156, 185, 197
Derewno, ok. Mińska (Białoruś), 73, 91
Dęba, ok. Puław (32.27.III), 12, 32, 44, 71, 87, 90, 132, 185, 197
Dębica, 182
Dębnica Kaszubska, ok. Słupska (16.10.V), 21, 32, 33, 60, 75, 82, 117, 126, 131, 149, 160, 164, 185, 193
Dębsko, ok. Drawska Pomorskiego (11.16.VI), 119, 139, 156, 164, 185, 192
Dobrenice, ok. Piotrkowa Trybunalskiego, 31

Dobrosołowo, ok. Konina, 110
Dołha, ok. Radzynia Podlaskiego (35.23.XIII), 21, 25, 29, 75, 88-90, 93, 127, 153, 155, 185, 198
Drawsko Pomorskie, 183
Drożdżenica, ok. Sępólna (17.15.II), 34, 76, 145, 150, 185, 193
Dunajec, rz., 64
Durąg, ok. Ostródy (25.14.XIII), 108, 185, 195
Dybów, ok. Sokołowa Podlaskiego (32.21.III), 33, 45, 185, 197
Działdowo, 182
Dzianisz, ok. Nowego Targu (24.38.XI), 12, 45, 51, 74, 82, 88, 92, 185, 195
Dzierążnia, ok. Kazimierzy Wielkiej (26.32. XIV), 23, 185, 196
Dzierzązna, ok. Sieradza (20.25.VII), 83, 113, 131, 185, 194
Dzierżoniów, 183
Dziurdziów, ok. Leska, 21, 32, 33, 82

E
Elbląg, 183
Ełk, 182

F
Faustynowo, ok. Ciechanowa (26.19.X), 9, 32, 48, 185, 196
Flesze, ok. Grajewa (33.14.XIII), 33, 136, 152, 185, 197
Frycowa, ok. Nowego Sącza (27.37.XI), 88, 90, 103, 115, 119, 132, 152, 185, 196
Futoma, ok. Rzeszowa (32.35.XV), 14, 23, 70, 92, 155, 185, 197

G
Gaj, ok. Mińska, 90
Galiny, ok. Bartoszyc (27.11.XVI), 71, 75, 126, 136, 147, 185, 196
Gałowo, ok. Szczecinka (14.13.X), 11, 21, 32, 71, 76, 80, 82, 90, 96, 98, 115, 119, 122, 131, 136, 139, 141, 142, 150, 158, 164, 185, 193
Garbno, ok. Kętrzyna (29.12.II), 32, 33, 38, 49, 71, 86, 90, 92, 93, 126, 133, 142, 185, 196
Garcz, ok. Kartuz (19.10.IX), 82, 86
Garwolin, 182
Garwolin, ok., 126, 133, 135, 142, 147, 158
Gąbin, ok. Gryfina (9.11.XVI), 52, 117, 122, 133, 145, 185, 192
Gdańsk, 182, 183
Gdańskie, 9, 20, 21, 25, 45, 52, 56, 70, 82, 84, 102, 108, 112, 117, 120, 122-124, 127, 131, 135, 137, 141, 142, 145, 147, 149, 150, 155, 158, 164
Giżycko, 182
Giżynek, ok. Rypina (22.18.II), 20, 58, 107, 185, 195
Gliwice, 182
Głogów, 183
Głubczyce, 182
Głuchów, ok. Chmielnika (28.31.V), 82, 185, 196
Głuszyna, ok. Namysłowa (17.28.VI), 18, 70, 96, 98, 123, 133, 147, 158, 185, 194
Gniewczyna, ok. Przeworska (33.34.VIII), 185, 197
Gniezno, 183
Gnojnik, ok. Krakowa, 124
Gola, ok. Olesna (18.28.VIII), 27, 98, 106, 185, 194
Goląsza, ok. Będzina (21.32.XII), 18, 52, 56, 64, 74, 80, 123, 185, 195
Golczowice, ok. Olkusza (23.33.III), 132, 153, 185, 195
Gołańcz, ok. Wągrowca, 35
Gołdap, 182, 183
Gorlice (Rzeszowskie), 31, 182
Gorzów Wielkopolski, 183
Gostkowo, ok. Pułtuska (29.19.X), 44, 87, 185, 196
Gostynin, 182
Gostyń, 183
Góra, 183
Górczyca, ok. Lwówka Śląskiego (9.28.VIII), 25, 31, 32, 48, 79, 103, 110, 131, 137, 138, 153, 162, 164, 185, 192
Górowo Iławskie, 183
Grabczak, ok. Opola (17.30.III), 29, 43, 117, 185, 194
Grabin, ok. Niemodlina (16.31.V), 24, 40, 94, 96, 123, 132, 133, 185, 193
Grabniak, ok. Garwolina (30.25.XII), 34, 56, 74, 138, 185, 197
Grabnik, ok. Ełku (32.13.VI), 11, 38, 87, 96, 141, 149, 185, 197
Grajewo, 182
Grajewo, ok., 87, 96
Grodków, 183
Grodno (Białoruś), 88, 119

Grodno, ok. (Białoruś), 108, 110, 124, 131, 132, 137, 145, 147, 149, 156
Grodzisk Mazowiecki, 182
Grom, ok. Szczytna (28.14.XIII), 75, 82, 84, 185, 196
Gródek, ok. Zwolenia (30.26.XVI), 76, 89, 185, 197
Grójec Mały, ok. Babimostu, 88
Grójec, 103, 182
Grójec, ok., 112, 131, 139, 142, 149, 162
Grudziądz, 183
Gryfice, 183
Gryfino, 183
Gubin, 183
Gułów, ok. Łukowa (32.25.VII), 32, 33, 60, 185, 197
Guzowice, ok. Milicza (15.25.XII), 80, 98, 119, 185, 193
Gwiazdowo, ok. Sławna (14.10.XI), 75, 90-93, 123, 135, 136, 158, 185, 193

H
Harszyn, ok. Węgorzewa (31.12.II), 145, 185, 197
Horodyszcze, ok. Łucka (Wołyńskie, Ukraina), 31, 48, 79
Horodyszcze, ok. Włodawy (36.25.V), 17, 90, 108, 115, 185, 198
Horoszki Małe, ok. Łosic (35.22.X), 23, 33, 42, 45, 185, 198
Hrubieszów, 182
Hrubieszów, ok., 133, 141, 145
Hucisko, ok. Końskich, 71

I
Idzików, ok. Bystrzycy Kłodzkiej (13.32.XIII), 185, 193
Iłża, 182
Iłża, ok., 126, 149, 160, 164
Inowrocław, 183
Istebna, ok. Cieszyna (20.37.VIII), 65, 74, 88, 89, 92, 135, 178, 182, 185, 194
Iwiec, ok. Tucholi (18.15.IV), 34, 110, 136, 185, 194
Izabelin, ok. Konina, 68

J
Jakubowo, ok. Olsztyna (29.13.XV), 86, 185, 196
Janków, ok. Kalisza (18.24.VIII), 34, 86, 91, 133, 148, 185, 194
Janów Lubelski, 182
Januszewice, ok. Włoszczowy, 17, 171
Jarocin, 183
Jarosław, 182
Jasieniec, ok. Zwolenia, 84
Jasionka, ok. Krosna (31.37.IX), 12, 185, 197
Jasło, 182
Jastkowice, ok. Tarnobrzegu (32.31.X), 15, 47, 75, 98, 185, 197
Jastrzębia, ok. Radomia (29.26.XIV), 32, 43, 61, 129, 185, 196
Jaszczurowa, ok. Dębicy, 108
Jata, ok. Niska (32.32.XIV), 23, 38, 94, 120, 185, 171, 197
Jawor, 183
Jaźwiny, ok. Dębicy (29.34.X), 185, 196
Jegliniec, ok. Sejn (35.11.XIV), 14, 25, 31, 45, 71, 79, 94, 117, 141, 145, 186, 198
Jelenia Góra, 183
Jelonek, ok. Szczecinka (14.14.V), 68, 80, 138, 142, 145, 155, 156, 186, 193
Jezioro, ok. Ostrowa Wielkopolskiego (17.26. XIV), 75, 133, 186, 194
Jędrzejów, 182
Jędrzejów, ok. Łodzi (23.25.VI), 51, 84, 86, 88, 119, 132, 186, 195

K
Kacwin, ok. Nowego Targu (25.38.XII), 42, 60, 90, 103, 116, 186, 195
Kaliski, ok. Łosic (33.22.VIII), 27, 29, 44, 141, 186, 197
Kalisz Pomorski, ok., 68
Kalisz, 183
Kalisz, ok., 142, 145, 155
Kalwaria Pacławska, ok. Przemyśla (34.37.III), 91, 119, 138, 186, 198
Kaława, ok. Międzyrzecza (10.21.I), 14, 24, 26, 27, 32, 47, 55, 70, 71, 88, 112, 122, 124, 131, 133, 139, 152, 160, 162, 186, 192
Kamienna Góra, 183
Kamień Pomorski, 183
Kamień Pomorski, ok., 137
Kanigowo, ok. Nidzicy (26.16.XI), 31, 84, 120, 152, 186, 196
Kartuzy, 183
Karwowo, ok. Łomży (32.16.XII), 49, 71, 186, 197

Katowice, 63, 175, 178, 182
Katowickie, 9, 11, 12, 17, 21, 26, 45, 49, 52, 56, 70, 71, 80, 82, 84, 88, 96, 107, 108, 113, 117, 122, 123, 127, 131, 133, 136-139, 141, 142, 145, 147-150, 156, 158, 162, 164
Kazimierza Wielka, 182
Kępno, 182
Kętrzyn, 183
Kielce, 122, 182
Kielce, ok., 60, 142, 158
Kieleckie, 11, 12, 20, 21, 25, 26, 45, 49, 52, 54, 56, 68, 71, 80, 82, 84, 86, 87, 94, 96, 103, 107, 108, 110, 112, 117, 120, 122-124, 126, 127, 129, 131, 133, 135, 136, 138, 139, 141, 142, 145, 148-150, 152, 153, 155, 156, 158, 160, 164
Kiełpiny, ok. Wolsztyna (11.22.XI), 106, 137, 186, 192
Kluczbork, 182
Kluki, ok. Mińska Mazowieckiego (31.22.IX), 86, 88, 93, 186, 197
Kłobuck, 58, 182
Kłodzko, 183
Kłudzie, ok. Lipska (31.28.IX), 31, 39, 74, 82, 94, 186, 197
Kocierzew, ok. Łowicza (25.22.IX), 120, 122, 186, 195
Kocierzowy, ok. Radomska (23.28.X), 17, 133, 186, 195
Kokotek, ok. Lublińca (20.31.X), 35, 61, 64, 116, 136, 171, 186, 194
Kolbuszowa, 182
Kolbuszowa, ok. Rzeszowa, 21
Kolno, 182
Kolno, ok. 139
Koluszki, ok., 21, 96
Koło, 183
Koło, ok., 110, 156, 164
Kołobrzeg, 183
Kołomyja (Ukraina), 18, 35, 105, 119, 139, 155
Komańcza, ok. Sanoka (32.38.X), 32, 42, 55, 92, 96, 120, 186, 197
Komorowo, ok. Elbląga (23.12.III), 35, 58, 94, 106, 136, 137, 186, 195
Komorów, ok. Kolbuszowej (31.33.I), 47, 76, 93, 113, 130, 186, 197
Konin, 183
Konin, ok., 38, 65, 132
Konopki, ok. Łomży (32.16.XII), 186, 197
Końskie, 182
Końskie, ok., 131, 147, 162
Kopce, ok. Gubina (7.23.IX), 29, 42, 65, 87, 90, 96, 108, 110, 130, 132, 139, 142, 147, 153, 155, 164, 186, 192
Kopisk, ok. Białegostoku (35.16.X), 42, 82, 92, 138, 186, 198
Kornatka, ok. Myślenic (25.35.XIII), 12, 17, 91, 103, 186, 195
Koroszczyn, ok. Terespola, 14, 26, 35, 129, 139, 156
Korytów, ok. Grodziska Mazowieckiego (26.23. XV), 32, 42, 65, 116, 132, 138, 186, 196
Koszalin, 183
Koszalińskie, 11, 15, 21, 45, 52, 68, 70, 71, 74, 82, 107, 108, 112, 117, 120, 122-124, 126, 127, 131, 132, 135-137, 139, 141, 142, 145, 147, 149, 150, 155, 156, 158, 160, 162, 164
Kościan, 183
Kościan, ok., 126
Kościerzyn Mały, ok. Wyrzyska (16.16.IX), 120, 186, 193
Kościerzyna, 183
Kotów (Tarnopolskie, Ukraina), 32
Kowalewo, ok. Kościana (12.22.VIII), 60, 75, 186, 192
Kozienice, 182
Kozienice, ok. Kielc, 88, 89
Kozietuły, ok. Grójca (27.25.VIII), 24, 98, 103, 108, 186, 196
Kozin, ok. Myśliborza (8.18.II), 15, 21, 68, 110, 133, 156, 164, 186, 192
Kozłowo, ok. Nidzicy (26.16.IX), 12, 17, 75, 186, 196
Koźle, 182
Kożuchów, 183
Kraj (zob. Polska, Ziemie), 9, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 20, 26, 29, 36, 39, 43, 50, 51, 58, 62, 67, 71, 82, 84, 94, 102, 107, 109, 111, 112, 119, 122-124, 126, 129, 131, 136, 139, 141, 142, 147, 150, 154, 156, 158, 162, 181
- centralna część: 20, 45, 68, 71, 73
- południowa część: 61, 88, 117, 122, 123, 133, 135, 136, 138, 142, 150, 160
- południowo-wschodnia część: 43, 45, 70, 84, 110, 117, 137, 139
- południowo-zachodnia część: 26
- północna część: 20, 74, 124, 135, 147, 150, 160

- północno-wschodnia część: 71, 73, 84
- północno-zachodnia część: 25, 122, 130
- wschodnia część: 64, 68, 75, 83, 96, 98, 122, 123, 149, 158, 160
- wschodnie krańce: 21
- zachodnia część: 26, 45, 49, 61, 68, 74, 83, 94, 96, 122, 124, 131, 133, 137, 139, 147, 149, 150, 160, 162
Krajkowo, ok. Śremu (14.22.VII), 103, 186, 193
Krakowskie, 9, 11, 15, 17, 21, 25, 26, 45, 49, 52, 56, 68, 70, 71, 84, 86-88, 94, 102, 107, 108, 110, 112, 113, 117, 119, 122, 123, 126, 127, 129, 131, 133, 135-139, 141, 142, 145, 147, 148, 150, 155, 156, 158, 160, 162, 164
Kraków, 4, 173, 175-178, 181, 182
Krasnoborki, ok. Augustowa, 11
Krasnystaw, 182
Kraśnik, 182
Kraśnik, ok., 117, 139, 160
Krąpiewo, ok. Bydgoszczy (17.16.XII), 120, 186, 193
Kresy Wschodnie, 10, 13, 14, 16, 19, 20, 22, 25, 28, 30, 37, 41, 46, 50, 53, 57, 59, 63, 68, 69, 71, 72, 80, 81, 85, 95-97, 103, 112, 114, 118, 121, 125, 128, 134, 140, 143, 146, 149, 151, 153, 157-158, 161, 163
Kresy, 68, 71
Kręgi Stare, ok. Wyszkowa (29.20.XV), 43, 107, 186, 196
Krępsko, ok. Wałcza (14.16.VII), 33, 68, 71, 82, 83, 87, 89, 123, 135, 136, 142, 186, 193
Krojanty, ok. Chojnic (17.14.II), 39, 186, 193
Krosno Odrzańskie, 183
Krosno, 182
Krotoszyn, 183
Krusza Duchowna, ok. Inowrocławia (19.19. IX), 11, 98, 186, 194
Kryry, ok. Pszczyny (20.34.XV), 12, 186, 194
Krzemieniec (Wołyńskie, Ukraina), 68, 82, 87
Krzycko Wielkie, ok. Leszna (12.24.IV), 24, 39, 58, 117, 186, 192
Krzykosy, ok. Koła, 21, 68
Krzywa, ok. Sokółki (35.15.II), 32, 38, 96, 119, 135, 186, 198
Książnica Śląska, ok. Dzierżoniowa (13.30.I), 9, 65, 71, 76, 98, 108, 131, 147, 162, 186, 193
Kurowice, ok. Głogowa (11.25.VI), 31, 35, 76, 108, 112, 117, 124, 126, 127, 129, 130, 139, 142, 160, 186, 192
Kusiec, ok. Sosnowca, 21
Kutno, 182
Kuźnica Grabowska, ok. Ostrzeszowa (19.26. IX), 32, 51, 91, 113, 115, 186, 194
Kwidzyn, 183

L
Laskowo, ok. Złotowa (15.15.IV), 62, 82, 116, 142, 149, 152, 186, 193
Legnica, 183
Leksyn, ok. Płocka (25.21.I), 186, 195
Lesko, 182
Lesko, ok., 60, 131, 141, 147, 149, 160, 162, 164
Leszno, 183
Lewiczynek, ok. Nowego Tomyśla (11.20. XIV), 186, 192
Lębork, 183
Lichwin, ok. Tarnowa (28.35.XIII), 27, 45, 60, 61, 88, 90, 186, 196
Lidzbark Warmiński, 183
Ligota Prószkowska, ok. Opola (17.31.X), 117, 133, 186, 194
Limanowa, 182
Lipa, ok. Przemyśla, 68, 70
Lipnica Dolna, ok. Bochni (26.35.XVI), 42, 141, 145, 186, 196
Lipnica Wielka, ok. Nowego Targu (23.37.X), 51, 88, 102, 135, 141, 186, 195
Lipsk, ok., 120, 124
Lipsko, 182
Lisowo, ok. Człuchowa (16.13.XIV), 11, 15, 29, 35, 88, 89, 142, 158, 187, 193
Lubaczów, 38, 182
Lubań, 183
Lubartów, 182
Lubawa, 182
Lubelskie, 11, 15, 17, 21, 25, 26, 36, 52, 54, 56, 68, 70, 71, 80, 84, 87, 94, 96, 98, 103, 105, 107, 108, 110, 112, 113, 117, 122-124, 126, 127, 129, 131, 133, 136, 137, 139, 141, 142, 145, 147, 148-150, 153, 155, 158, 160, 164
Lubin, 183
Lublin, 182
Lublin, ok., 68, 158
Lubliniec, 182
Lubochnia, ok. Gniezna (17.20.XIV), 15, 24, 27, 54, 70, 120, 187, 193

Lubojna, ok. Częstochowy (21.30.IV), 89, 90, 187, 194
Lubomia, ok. Wodzisławia Śląskiego (18.34. XII), 14, 56, 76, 115, 155, 187, 194
Lubomin, ok. Wałbrzycha (11.29.XV), 54, 88, 105, 116, 137, 187, 192
Lubomino, ok. Lidzbarka Warmińskiego (26.12.V), 56, 75, 84, 91, 130, 133, 141, 145, 187, 196
Lubotyń, ok. Ostrołęki (31.18.XV), 84, 92, 93, 115, 119, 187, 197
Lucień, ok. Gostynina (23.21.II), 155, 187, 195
Lwowskie (Ukraina), 68, 86, 89, 105, 110, 119, 120, 123, 131, 132, 135, 137-139, 142, 144, 145, 149, 153, 155, 162
Lwów, ok. (Ukraina), 65, 68, 71
Lwówek Śląski, 103, 183

Ł
Łańcut, 182
Łask, 182
Łaziska, ok. Strzelec Opolskich (19.31.IX), 70, 119, 135, 141, 144, 187, 194
Łąka, ok. Rzeszowa (32.34.X), 17, 18, 27, 29, 39, 129, 187, 197
Łątczyn, ok. Ostrołęki (31.17.XIII), 83, 84, 91, 93, 110, 187, 197
Łęczyca, 182
Łęczyca, ok., 133
Łęczyckie, 123
Łękawica, ok. Kozienic (29.25.XI), 20, 35, 83, 92, 187, 196
Łęki Strzyżowskie, ok. Krosna (30.36.IV), 88, 90, 187, 197
Łęknica, ok. Szczecinka (13.13.IX), 35, 68, 73, 90, 91, 131, 138, 142, 147, 187, 193
Łobez, 183
Łodzinka Górna, ok. Przemyśla, 26
Łomża, 182
Łosice, 182
Łowicz, 182
Łódzkie, 11, 12, 17, 21, 25, 45, 54, 68, 70, 71, 73, 80, 82, 84, 94, 96, 98, 103, 107, 108, 110, 113, 116, 117, 120, 122-124, 126, 129, 131, 133, 135-139, 141, 142, 145, 148, 150, 155, 158, 160, 164
Łódź, 182
Łukowa, ok. Biłgoraja (35.32.XIV), 48, 98, 187, 198
Łukowica, ok. Limanowej (26.37.III), 52, 88, 90-92, 98, 119, 131, 144, 187, 196
Łuków, 182
Łuków, ok., 103
Łysaków, ok. Mielca (29.33.III), 21, 38, 111, 171, 187, 196

M
Maków Mazowiecki, 182
Malbork, 183
Mała Wieś, ok. Radomska (23.29.XV), 26, 47, 79, 103, 187, 195
Małopolska, 182
Mamino, ok. Makowa Mazowieckiego (29.18. III), 91, 110, 187, 196
Maziły, ok. Tomaszowa Lubelskiego (36.32. XII), 64, 187, 198
Mazowsze, 182
Mazów, ok. Sulechowa (9.22.XVI), 68, 71, 80, 110, 142, 187, 192
Mąkolice, ok. Łowicza (23.23.XV), 31, 187, 195
Mchowo, ok. Przasnysza (27.18.IV), 70, 87, 120, 187, 196
Mechowo, ok. Pyrzyc (8.16.X), 31, 113, 117, 123, 187, 192
Mętów, ok. Lublina (34.28.IX), 70, 92, 187, 198
Miastko, 183
Michałów, ok. Kalisza (19.25.V), 187, 194
Miechów, 47, 182
Mielec, 182
Międzychód, 183
Międzyrzecz, 183
Mikuty, ok. Lidy (Białoruś), 25
Milczyce, ok. Rudek (Lwowskie, Ukraina), 11, 31, 73, 96, 110, 113, 160
Milewo, ok. Grajewa (32.15.V), 17, 43, 60, 73, 84, 89, 92, 116, 187, 197
Milicz, 183
Milikowo, ok. Morąga (23.13.VII), 58, 71, 84, 88, 126, 133, 135, 142, 147, 158, 187, 195
Minczewo, ok. Siemiatycz (33.21.XII), 32, 52, 83, 98, 127, 187, 197
Mińsk Mazowiecki, 182
Mińsk Mazowiecki, ok., 131, 138, 142, 147
Mińsk, ok., 68, 90
Miodówko, ok. Olsztyna (26.14.XIV), 106, 136, 187, 196

Mistrzewice, ok. Sochaczewa (25.22.VIII), 73, 116, 171, 187, 195
Mława, 182
Młynarska Wola, ok. Pasłęka (24.12.IV), 26, 91, 123, 126, 133, 162, 171, 187, 195
Mochnaczka Wyżna, ok. Nowego Sącza, 68, 94
Modliszewice, ok. Końskich (26.28.VI), 91, 93, 187, 196
Modła, ok. Głogowa (11.25.VI), 187, 192
Mogilno, 183
Moniatycze, ok. Hrubieszowa (38.30.III), 34, 87, 92, 98, 132, 187, 198
Morąg, 183
Moszna, ok. Puław, 80, 90, 138, 145, 155
Mościejew, ok. Międzychodu, 21
Mrągowo, 182
Murzasichle, ok. Nowego Targu (24.38.XVI), 88, 116, 187, 195
Myszków, 182
Myślenice, 182
Myślenice, ok., 18, 130, 141, 155
Myślibórz, 183
Myśliwiec, ok. Wąbrzeźna (21.16.XII), 187, 194

N
Namysłów, 182
Nasiedle, ok. Głubczyc (17.34.X), 48, 55, 71, 112, 129, 135, 137, 187, 194
Nidzica, 182
Niebieszczany, ok. Sanoka (32.37.XI), 82, 120, 135, 144, 187, 197
Niemcy, 35
Niemodlin, 182
Nienadowa, ok. Przemyśla (33.35.XV), 90, 187, 197

Nisko (Rzeszowskie), 31, 182
Nosów, ok. Opatowa (29.29.XIV), 27, 35, 56, 87, 90, 103, 145, 187, 196
Nowa Ruda, 183
Nowa Wieś, ok. Moniek (34.16.IX), 93, 187, 197
Nowa Wieś, ok. Szamotuł (13.19.IX), 31, 60, 75, 76, 106, 117, 187, 193
Nowa Wola, ok. Lubartowa (34.27.II), 34, 56, 87-89, 187, 198
Nowe Berezowo, ok. Hajnówki (36.19.XII), 39, 73, 84, 135, 141, 152, 187, 198
Nowe Miasto Lubawskie, 183
Nowogard, 183
Nowogródzkie, 25, 80
Nowy Dwór, 182
Nowy Sącz, 182
Nowy Sącz, ok., 60, 116, 141, 144, 149, 164
Nowy Targ, 182
Nowy Tomyśl, 182
Nysa, 183

O
Obidowa, ok. Nowego Targu (24.37.XII), 44, 84, 87, 91, 92, 116, 187, 195
Objazda, ok. Słupska (15.9.IV), 11, 26, 32, 34, 44, 68, 75, 86, 90, 108, 124, 131, 145, 149, 152, 155, 156, 164, 187, 193
Oborniki, 183
Oborowo, ok. Kosowa Poleskiego (Polesie, Białoruś), 25, 79
Ochodza, ok. Wągrowca (15.19.VIII), 48, 76, 106, 137, 187, 193
Ogrodziska, ok. Lubina (11.26.XIV), 11, 18, 110, 123, 132, 133, 142, 144, 187, 192
Okszów, ok. Chełma (37.28.V), 86, 123, 187
Olecko, 182
Olesno, 182
Oleśnica, 182
Oleśnica, ok. Chodzieży (14.17.XV), 34, 188, 193
Olkusz, 182
Olszanka, ok. Suwałk (33.11.XVI), 98, 188, 197
Olsztyn, 182
Olsztyn, ok., 145
Olsztyńskie, 11, 12, 20, 24, 25, 36, 52, 54, 56, 61, 70, 71, 80, 84, 86, 102, 107, 108, 110, 112, 117, 122-127, 130-133, 135, 136, 139, 141, 142, 145, 147, 150, 158, 160, 162
Omylno, ok. Saren, 108
Opatów, 182
Opoczno, 182
Opole, 182
Opolskie, 17, 21, 52, 56, 68, 82, 84, 98, 102, 107, 108, 113, 117, 123, 129, 132, 133, 137, 138, 145, 147, 155, 156, 158, 160
Orawa, 135, 175, 182
Orle, ok. Radziejowa (20.21.III), 35, 56, 115, 116, 155, 165, 188, 194
Orzeszów, 182

Osiczyna, ok. Krasnegostawu (37.30.I), 155, 188, 198
Osiecznica, ok. Krosna Odrzańskiego (8.22. IX), 25, 31, 80, 123, 124, 188, 192
Osiek, ok. Ciechanowa (28.19.IX), 135, 144, 188, 196
Osowa, ok. Włodawy (37.27.I), 9, 18, 23, 34, 54, 70, 75, 148, 153, 188, 198
Ostrołęka, 182
Ostróda, 183
Ostrów Mazowiecka, 182
Ostrów Wielkopolski, 183
Oświęcim, 182
Otwock, 182

P
Pacholęta, ok. Gryfina (6.16.VIII), 110, 131, 188, 192
Pajęczno, 182
Panki, ok. Kłobucka (20.30.III), 35, 47, 149, 188, 194
Papowo Toruńskie, ok. Torunia (20.17.XV), 12, 89, 92, 144, 188, 194
Parczew, 182
Parzęczew, ok. Łęczycy (22.24.II), 44, 108, 195
Pasłęk, 183
Paszki Duże, ok. Radzynia Podlaskiego (33.25. VIII), 9, 87, 90, 96, 138, 188, 197
Paszowa, ok. Leska, 21, 68, 83
Pawłów Trzebnicki, ok. Trzebnicy (14.27.III), 20, 54, 58, 110, 141, 142, 149, 188, 193
Pątnów, ok. Wielunia (20.28.X), 75, 182, 188, 194
Piaseczno, 182
Piaski Łobezkie, ok. Łobez (10.13.V), 21, 33, 48, 135, 150, 156, 164, 188, 192
Piaski, ok. Sierpca (23.19.VIII), 188, 195
Piersno, ok. Środy Śląskiej (13.28.IX), 14, 18, 26, 35, 65, 68, 70, 74, 84, 108, 119, 129, 130, 133, 139, 141, 142, 145, 155, 156, 164, 188, 193
Piła, 183
Pińczów, 182
Piotrków Trybunalski, 182
Piotrków Trybunalski, ok., 108, 113, 117, 123, 138, 147, 149, 158, 164
Piotrowice, ok. Szprotawy (10.25.XIV), 141, 144, 164, 188, 192
Pisz, 182
Pleszew, 183
Płaska, ok. Augustowa (35.13.IV), 188, 198
Płazów, ok. Lubaczowa, 71
Płochocinek, ok. Świecia (20.14.XV), 93, 115, 132, 188, 194
Płock, 182
Płock, ok., 71, 162
Płońsk, 182
Pniewo, gm. Bedlno, ok. Kutna (23.22.XVI), 29, 93, 115, 188, 195
Pniewo, gm. Chodecz, ok. Kutna (22.22.V), 17, 86, 188, 195
Pniów, ok. Dzisny (Białoruś), 32, 96, 119, 136, 141, 142
Pobłocie, ok. Kołobrzegu (11.11.XV), 142, 158, 188, 192
Podbrzezie Górne, ok. Nowej Soli (9.24.XII), 75, 80, 82, 110, 126, 130, 188, 192
Podhale, 116, 176, 178
Podlasie, 56
Podnieśno, ok. Siedlec (32.22.VII), 23, 32, 33, 79, 103, 141, 188, 197
Pokrzydowo, ok. Brodnicy (23.16.X), 93, 94, 188, 195
Polesie (Białoruś), 11, 25, 68, 79, 80, 96, 110, 115, 117, 123, 132, 141, 144, 147, 149, 150, 155, 158, 160
Polska (zob. Kraj, Ziemie, Tereny), 7, 10, 12, 13, 16, 17, 19, 22, 25, 28, 30, 36, 37, 40, 41, 46, 53, 57, 59, 63, 64, 69, 72, 81, 85, 95, 97, 100, 102, 103, 106-110, 114, 117, 118, 121-123, 125, 127-129, 132-136, 138-143, 146, 151, 154, 157-164
- centralna, 11, 68, 82, 94
- południowa, 11, 49, 68, 123, 136, 142, 147, 149, 150, 153
- południowo-wschodnia, 21, 49, 71, 112, 113, 129, 131, 149
- południowo-zachodnia, 132
- północna: 105, 117, 120, 142, 145, 149, 162
- północno-wschodnia, 14, 145, 150
- północno-zachodnia, 14, 124, 127, 153, 155, 162, 164
- środkowa: 12, 15, 21, 26, 61
- wschodnia: 26, 79, 80, 82, 94, 123, 136, 147, 153
- zachodnia: 105, 110, 112, 113, 131, 139, 147, 149, 156, 158, 164

Pomigacze, ok. Białegostoku (35.18.II), 94, 96, 152, 188, 198
Pomorze Zachodnie, 182
Poświętne, ok. Bolesławca (8.26.VII), 110, 112, 131, 132, 188, 192
Potok, ok. Opatowa (30.29.XVI), 44, 62, 65, 75, 92, 96, 119, 188, 197
Potulin, ok. Wągrowca (16.18.I), 108, 120, 122, 126, 137, 160, 188, 193
Poznań, 4, 179, 180, 183
Poznańskie, 11, 17, 21, 26, 31, 36, 40, 45, 49, 54, 56, 68, 70, 71, 73, 80, 84, 87, 102, 106-108, 112, 113, 117, 120, 122-124, 126, 127, 129-133, 136, 137, 141, 142, 147, 150, 153, 155, 156, 158, 160, 162, 164
Prawdziska, ok. Ełku, 25
Prądocin, ok. Inowrocławia (18.18.III), 31, 47, 52, 54, 56, 188, 194
Pręgowo, ok. Gdańska (20.11.VI), 135, 155, 188, 194
Prokopów, ok. Pleszewa (17.24.III), 106-107, 188, 194
Promnik, ok. Kielc (26.29.XIV), 39, 75, 129, 152, 188, 196
Promno, ok. Poznania (15.21.IV), 25, 48, 54, 117, 126, 188, 193
Prudnik, 182
Pruszków, 182
Pruszków, ok., 110
Pruślin, ok. Ostrowa Wielkopolskiego (17.25. XI), 87, 122, 188, 194
Prużany, ok. (Białoruś): 25, 26, 51, 80, 82, 98, 123, 132, 133, 149, 160
Przasnysz, 182
Przedświt, ok. Ostrowi Mazowieckiej (30.19. VII), 55, 90, 91, 171, 188, 197
Przemyskie, 139, 156, 164
Przemyśl, 182
Przemyśl, ok., 29, 35, 123, 133, 137, 141, 142, 158, 160
Przewłoka, ok. Parczewa (35.25.XIV), 24, 27, 38, 55, 61, 90, 98, 115, 148, 153, 188, 198
Przeworsk, 182
Przewrotne, ok. Rzeszowa, 21
Przeździęk Wielki, ok. Szczytna (27.16.VIII), 11, 29, 43, 65, 127, 145, 148, 188, 196
Pszczonów, ok. Łowicza (24.24.IV), 18, 31, 32, 70, 86, 89, 91, 94, 126, 188, 195
Pszczyna, 182
Puławy, 182
Puławy, ok., 42, 130
Pułtusk, 182
Pyrzyce, 183

R
Racibórz, 182
Radom, 182
Radomsko, 182
Radomsko, ok., 80
Radzice Duże, ok. Opoczna (26.26.XIV), 24, 26, 32, 44, 56, 74, 86, 115, 119, 144, 152, 188, 196
Radziejów Kujawski, 35
Radziejów Kujawski, ok., 35, 90, 131
Radzymin (Warszawskie), 21
Radzymin, ok. Płońska (26.20.XIV), 21, 92, 120, 188, 196
Radzyń Podlaski, 182
Radzyń Podlaski, ok., 130
Raszówka, ok. Mniowa, 68, 94
Rataje, ok. Wrześni (17.22.X), 9, 31, 115, 188, 193
Rawa Mazowiecka, 182
Rawicz, 183

Regnów, ok. Rawy Mazowieckiej (26.25.VI), 26, 51, 79, 83, 86, 119, 188, 196
Reszel, 183
Reszki, ok. Ełku (34.13.XIII), 38, 75, 86, 188, 197
Roczyny, ok. Wadowic (22.35.XIV), 31, 88, 133, 145, 188, 195
Rosnowo, ok. Koszalina (13.11.XIII), 142, 188, 193
Rudziniec, ok. Gliwic (19.32.XIV), 105, 116, 136, 189, 194
Rybnik, 182
Rybno, ok. Wejherowa (19.8.XIII), 98, 189, 194
Ryczeń, ok. Góry Śląskiej (13.25.IX), 25, 51, 68, 71, 80, 82, 83, 98, 123, 132, 133, 149, 149, 160, 189, 193
Rzepin, 183
Rzeszowskie, 12, 15, 17, 21, 25, 26, 33, 40, 49, 51, 52, 56, 68, 71, 73, 80, 82, 84, 87, 94, 96, 98, 107, 108, 110, 112, 113, 117, 119, 122, 123, 126, 129-131, 133, 135-139, 141, 142, 147-150, 155, 156, 158, 160, 162, 164

Rzeszów, 182
Rzeszów, ok., 65, 158
Rzewuszyce, ok. Włoszczowy (24.29.XVI), 71, 189, 195

S
Sandomierz, 182
Sanok, 182
Sarbinowo, ok. Strzelec Krajeńskich (11.18.II), 189, 192
Sarny (Wołyńskie, Ukraina), 102
Sądeckie, 152
Sędzin, ok. Aleksandrowa Kujawskiego (20.19.X), 132, 189, 194
Sępolno, 183
Siedlce, 182
Siemiatycze, 182
Siemowo, ok. Gostynia (14.24.II), 86, 124, 189, 193
Sieradz, 182
Sieradz, ok., 162
Sierpc, 182
Siostrzytów, ok. Lublina (35.28.VI), 86, 92, 189, 198
Sitarówka (Wołyńskie, Ukraina), 75, 80
Skawa, ok. Myślenic, 68, 70
Skierniewice, 182
Skoków, ok. Puław, 29, 96, 108, 139, 142, 147, 153, 155, 164
Sławno, 183
Słonecznik, ok. Morąga (24.13.XII), 139, 189, 195
Słup, ok. Jawora (11.28.VI), 21, 65, 68, 71, 86, 92, 119, 132, 153, 189, 192
Słupia, ok. Jędrzejowa (24.31.XII), 38, 138, 189, 195
Słupsk, 183
Słupskie, 25, 182
Smogolice, ok. Stargardu Szczecińskiego (8.15.III), 31, 88, 110, 119, 131, 132, 137, 147, 156, 189, 192
Smolanka (Tarnopolskie, Ukraina), 32, 70, 71
Smolniki, ok. Szubina (17.18.III), 35, 48, 120, 160, 189, 193
Snopki, ok. Pisza (30.14.XVI), 65, 139, 189, 197
Sochaczew, 182
Sokołów Podlaski, ok., 94
Sokołów Podlaski, 182
Sokołów, ok. Buczacza (Ukraina), 29
Sokólsko, ok. Strzelec Krajeńskich (10.18.I), 21, 60, 68, 94, 141, 164, 189, 192
Sokółka, 182
Sokółka, ok., 132, 149
Spisz, 182
Spychowo, ok. Szczytna (29.15.III), 42, 48, 91, 130, 133, 189, 196
Stanisławowskie (Ukraina), 80, 89, 110, 117, 131, 132, 162
Starczówek, ok. Ząbkowic Śląskich (14.31.X), 189, 193
Stare Garbowo, ok. Wysokiego Mazowieckiego (33.17.XVI), 42, 98, 120, 189, 197
Stare Kotkowice, ok. Prudnika (17.32.XIV), 47, 92, 137, 189, 194
Stargard Szczeciński, 183
Starogard, 183
Starokrzepice, ok. Kielc, 68
Starosiedlice, ok. Iłży (29.28.X), 17, 23, 27, 119, 189, 196
Stary Węgliniec, ok. Zgorzelca (8.27.II), 32, 80, 89, 110, 117, 131, 132, 162, 189, 192
Starzechowice, ok. Końskich (25.28.IX), 138, 189, 195
Staszów, 182
Stawce, ok. Krasnegostawu (33.30.IV), 56, 70, 96, 189, 197
Strączno, ok. Wałcza (13.16.V), 48, 64, 76, 124, 131, 139, 142, 162, 189, 193
Stronno, ok. Bydgoszczy (18.16.XII), 124, 189, 194
Strzelce Krajańskie, 183
Strzelce Opolskie, 182
Strzelce, ok. Namysłowa, 98
Strzelin, 183
Stubienko, ok. Radymna (35.35.VI), 36, 89, 113, 141, 152, 189, 198
Sucha Beskidzka, ok., 103
Sucha, 182
Suków, ok. Radomia (28.26.XIV), 42, 82, 113, 189, 196
Sulechów, 183
Sulęcin, 183
Suliszewo, ok. Drawska Pomorskiego (11.14. XV), 68, 70, 127, 137, 158, 189, 192
Susz, 183
Suwałki, 182

Suwałki, ok., 43, 158
Syców, 182
Sylmierz, ok. Święcian (Wileńskie, Litwa), 32, 33
Sypowo, ok. Kazimierzy Wielkiej, 23
Szamotuły, 183
Szczaki, ok. Piaseczna (28.23.XIII), 12, 14, 70, 90, 108, 138, 189, 196
Szczecin, 183
Szczecinek, 183
Szczecińskie, 11, 15, 52, 56, 110, 112, 113, 122, 123, 131, 133, 137, 147, 155, 156, 158, 160, 162
Szczeglice, ok. Staszowa (29.31.VII), 32, 45, 48, 54, 132, 189, 196
Szczerbięcin, ok. Tczewa (20.12.IV), 189, 194
Szczytno, 182
Szerzyny, ok. Jasła (29.36.II), 29, 91, 115, 189, 196

Szklana Huta, ok. Sieradza (20.27.II), 44, 71, 76, 82, 94, 189, 194
Szprotawa, 183
Sztum, 183
Sztumska Wieś, ok. Sztumu (22.13.V), 110, 189, 195
Szubin, 183
Szudłowo, ok. Sokółki, 91
Szydłowiec, 182
Szydłowo, ok. Mławy (26.17.XV), 110, 152, 189, 196
Szymanów, ok. Wrocławia (14.28.III), 96, 132, 152, 158, 160, 189, 193
Szyszkowa, ok. Lubania Śląskiego (8.28.VI), 32, 33, 65, 79, 80, 89, 90, 105, 119, 139, 155, 162, 189, 192

Ś
Ślężany, ok. Włoszczowy (23.31.VII), 86, 88, 92, 96, 189, 195
Śrem, 183
Środa Śląska, 183
Środa, 183
Świbna, ok. Żar (7.24.VIII), 80, 96, 110, 112, 131, 132, 141, 142, 155, 164, 189, 192
Świdnica, 183
Świdwinek, ok. Świdwina (11.13.VII), 21, 90, 120, 127, 135, 189, 192
Świebodzin, 183
Świecie, 182
Świerże, ok. Ostrowi Mazowieckiej (32.19.X), 93, 189, 197

T
Tarnobrzeg, 182
Tarnopol, ok. (Ukraina), 14, 18, 24, 52, 112
Tarnopolskie (Ukraina), 11, 31, 68, 70, 71, 73, 75, 80, 82, 96, 110, 112, 117, 119, 122, 124, 126, 129-133, 139, 142, 144, 152, 160, 164
Tarnowskie Góry, 182
Tarnów, 182
Tarnów, ok., 164
Tczew, 183
Tereny (zob. też Kraj, Polska, Ziemie):
- wschodnie: 89, 94
- zachodnie: 15
Terespol, ok., 149
Tłuchowo, ok. Lipna (23.19.X), 47, 52, 189, 195
Tochołowo, ok. Miechowa, 90
Tomaszów Lubelski, 182
Tomaszów Mazowiecki, ok., 132, 152, 158, 160
Topolany, ok. Białegostoku (36.18.IV), 43, 44, 62, 73, 96, 189, 198
Tralewo, ok. Malborka (22.12.I), 139, 189, 195
Tresów (Łódzkie), 80
Trzebiszewo, ok. Skwierzyny (9.19 XI), 21, 92, 124, 126, 141, 147, 189, 192
Trzebnica, 183
Tuchola, 182
Tuchola, ok., 145
Turek, 183

U
Ugoszcz, ok. Bytowa (17.11.XIV), 76, 84, 89, 122, 136, 137, 144, 149, 189, 193
Ustków, ok. Koluszek, 89
Ustrzyki Dolne, 182

W
Wabcz, ok. Chełmna (20.16.VI), 18, 106, 189, 194
Wadowice, 182
Walewice, ok. Sulęcina (8.21.IV), 11, 31, 52, 58, 68, 71, 73, 110, 112, 190, 192
Wałbrzych, 183
Wałcz, 183

Wałdowo, ok. Miastka (16.12.I), 35, 138, 147, 158, 190, 193
Warszawa, 172-174, 176, 178-180, 182
Warszawa, ok., 21
Warszawskie, 11, 14, 15, 20, 21, 24, 26, 36, 40, 45, 52, 56, 70, 71, 73, 80, 82, 84, 86, 87, 94, 96, 98, 102, 103, 108, 110, 113, 116, 117, 120, 126, 127, 131, 133, 135-139, 142, 147, 148, 150, 153, 155, 156, 158, 160, 162, 164
Wąbrzeźno, 183
Wągrowiec, 183
Wejherowo, 183
Wejherowo, ok., 31
Wełnin, ok. Buska Zdroju (28.33.I), 32, 74, 116, 190, 196
Werwiezno, ok. Kowla (Ukraina), 11, 21, 71, 80, 82, 98, 115, 122, 131, 139, 150, 158, 164
Wędrynia, ok. Olesna (19.30.I), 34, 35, 190, 194
Węglew, ok. Konina (20.22.XIII), 24, 35, 77, 112, 130, 190, 194
Węgorzewo, 182
Węgrowiec, ok., 120
Węgrowo, ok. Grudziądza (21.15.X), 108, 190, 194
Węgrów, 182
Węgrzynowice, ok. Rawy Mazowieckiej (24.25.XII), 45, 55, 71, 74, 124, 129, 171, 190, 195
Wielkopolska, 182
Wieluń, 182
Wieluń, ok., 123, 127, 135, 136, 158
Wierzbica (Namysłowskie), 108
Wierzchlesie, ok. Sokółki (36.16.XII), 75, 83, 96, 115, 141, 190, 198
Wieszowa, ok. Tarnowskich Gór (20.32.XIV), 21, 24, 49, 116, 136, 148, 182, 190, 194
Wilcza, ok. Nowej Rudy (13.31.IX), 29, 102, 108, 190, 193
Wilcza, ok. Rybnika (19.33.XVI), 24, 34, 51, 116, 136, 190, 194
Wilczyna, ok. Szamotuł (13.20.XIII), 39, 135, 193
Wileńskie (Litwa), 31, 35, 112, 119, 132, 133, 142
Wilków, ok. Kielc (27.30.IV), 80, 86, 87, 90, 91, 127, 190, 196
Wipsowo, ok. Olsztyna (27.13.VIII), 18, 20, 35, 44, 45, 54, 74, 115, 122, 130, 190, 196
Wirkowice, ok. Zamościa (35.30.IV), 42, 52, 86, 93, 190, 198
Wiry, ok. Poznania (14.21.X), 12, 190, 193
Wiszniów, ok. Hrubieszowa (38.31.XI), 34, 74, 132, 190, 198
Wiślica, ok. Cieszyna (20.35.XIV), 115, 190, 194
Włodawa, 182
Włoszczowa, 182
Włoszczowa, ok., 80
Wodzierady, ok. Łasku (22.25.V), 44, 55, 73, 83, 108, 131, 149, 190, 195
Wojciechowo, ok. Jarocina (15.23.XVI), 11, 106, 190, 193
Wojsławice (Lubelskie), 33
Wojsławice, ok. Myszkowa (21.31.XVI), 23, 32, 35, 116, 136, 190, 194
Wola Filipowska, ok. Chrzanowa (23.34.VI), 48, 111, 190, 195
Wola Nakonowska, ok. Włocławka (22.20. XIII), 55, 70, 86, 115, 148, 190, 195
Wola Owsiana, ok. Kutna (23.22.X), 43, 86, 89, 116, 190, 195
Wola Podleśna, ok. Miechowa (24.32.XVI), 18, 94, 190, 195
Wola Radłowska, ok. Brzeska (27.34.XII), 34, 86, 90, 92, 141, 190, 196
Wolin, 183
Wolsztyn, 183
Wołkowyja, ok. Leska (33.38.XI), 27, 31, 51, 74, 82, 83, 88, 89, 91, 93, 135, 190, 197
Wołomin, 182
Wołów, 183
Wołyńskie (Ukraina), 20, 40, 71, 94, 108, 110, 112, 117, 122, 123, 131-133, 137-139, 141, 142, 145, 149, 153, 162, 164
Woronie, ok. Bielska Podlaskiego (35.19.VII), 39, 115, 152, 190, 198
Woźniki, ok. Piotrkowa Trybunalskiego (23.27.II), 35, 129, 137, 190, 195
Wójcin, ok. Mogilna (18.20.XVI), 14, 21, 58, 119, 129, 144, 164, 190, 194
Wólka Łabuńska, ok. Zamościa (36.31.VIII), 48, 190, 198
Wólka Modrzewiowa, ok. Kielc, 68, 90
Wrocław, 2-5, 7, 8, 37, 68, 78, 100, 183
Wrocławskie, 11, 14, 15, 20, 21, 25, 49, 54, 68, 71, 82, 107, 108, 110, 112, 113, 117, 122-124, 129-133, 137, 139, 141, 142, 145, 147, 149, 150, 153, 155, 156, 158, 160, 162, 164, 183
Wronów, ok. Bełżyc (32.28.X), 17, 34, 42, 56, 70, 75, 126, 197

Wróblów, ok. Wschowy (11.23.XV), 190, 192
Września, 183
Wrzosy, ok. Wołowa (13.26.XIII), 11, 25, 42, 48, 68, 75, 79, 80, 96, 110, 115, 117, 123, 132, 141, 144, 147, 149, 150, 155, 158, 160, 190, 193
Wschodni Śląsk, 182
Wschowa, 183
Wyciąże, ok. Krakowa (25.34.X), 48, 77, 88, 93, 190, 195
Wykno, ok. Piotrkowa Trybunalskiego, 32, 34
Wykrot, ok. Ostrołęki, 86
Wyrzyki, ok. Zambrowa (32.17.XV), 91, 145, 190, 197
Wyrzysk, ok., 120, 126, 160
Wysokie Litewskie, ok., 158
Wysokie Mazowieckie, 182
Wyżłowo, ok. Sokala, 84, 91
Wyżnica, ok. Kraśnika (32.29.XV), 32, 190, 197
Wyżyce, ok. Bochni (26.34.XI), 61, 65, 117, 141, 144, 145, 190, 196

Z

Zachodni Śląsk, 182
Zakrocz, ok. Rypina (23.18.II), 17, 20, 32, 35, 54, 115, 126, 190, 195
Zakrzewo, ok. Rawicza (14.25.VI), 76, 133, 193
Zalesie, ok. Olecka (32.12.XI), 43, 71, 80, 92, 93, 96, 158, 190, 197
Zalesie, ok. Siemiatycz (35.21.VI), 24, 27, 32, 83, 115, 123, 190, 198
Załucze Stare, ok. Włodawy (35.27.IV), 33, 42, 87, 92, 190, 198
Zambrów, 182
Zamość, 182
Zamość, ok., 33, 83, 89, 123, 135, 142
Zapałów, ok. Jarosławia (35.34.VI), 23, 117, 190, 198
Zarzęcin, ok. Opoczna (24.27.IV), 34, 65, 74, 190, 195
Zatom Stary, ok. Międzychodu (11.19.XV), 126, 127, 129, 190, 192
Zawady, ok. Tomaszowa Lubelskiego (37.32. XII), 96, 117, 190, 198
Zawidowice, ok. Oleśnicy (16.28.V), 27, 35, 58, 68, 86, 120, 124, 138, 139, 145, 156, 190, 193
Zawiercie, 182
Ząbkowice Śląskie, 183
Ząbrowo, ok. Iławy (23.14.XIV), 42, 131, 190, 195
Zbaraż, ok. (Tarnopolskie), 147, 158
Zdunek, ok. Ostrołęki (29.16.XI), 91, 117, 145, 171, 190, 196
Zdzisławice, ok. Janowa Lubelskiego (34.31.V), 54, 148, 191, 198
Zgorzelec, 183
Zielenice, ok. Strzelina (14.30.II), 98, 119, 132, 133, 191, 193
Zielona Góra, 183
Zielonogórskie, 11, 14, 15, 20, 21, 54, 68, 71, 82, 107, 108, 110, 112, 113, 117, 123, 124, 126, 127, 129-133, 138, 139, 141, 142, 147, 149, 150, 153, 155, 156, 158, 160, 162, 164
Ziemie (zob. Kraj, Polska, Tereny): 43
- północne: 6, 64, 94, 149
- zachodnie: 6, 15, 64, 68, 94, 149
Ziemnice, ok. Pruszkowa, 21, 68, 94
Złotoryja, 183
Złotów, 183
ZSRR, 11, 15, 36, 65, 116, 122, 135, 139, 150
Zwoleń, 182

Ż

Żabnica, ok. Żywca (21.37.VIII), 39, 92, 123, 191, 195
Żaganiec, ok. Żagania (8.25.VII), 89, 110, 112, 117, 142, 162, 164, 191, 192
Żagań, 183
Żary, 183
Żdżary, ok. Łukowa (32.24.III), 24, 31, 34, 42, 60, 73, 87, 88, 94, 103, 191, 197
Żelechów, ok. Garwolina, 91
Żelistrzewo, ok. Pucka (20.8.XIV), 87, 107, 191, 194
Żnin, 183
Żnin, ok., 71, 120, 122, 136, 160
Żochy Stare, ok. Wysokiego Mazowieckiego (34.19.V), 9, 14, 32, 33, 54, 80, 191, 197
Żółkiew, ok., 158
Żurawka, ok. Otwocka (29.22.X), 12, 26, 34, 86, 119, 132, 138, 144, 191, 196
Żurawnica, ok. Zamościa (35.31.VI), 89, 92, 191, 198
Żytowo, ok. Sławna (14.12.III), 123, 133, 138, 141, 160, 191, 193
Żywiec, 175, 182

Spis treści

Przedmowa ... 5
Summary, *Preface* ... 7

Kamil Pożorski,
Zakazy i nakazy obowiązujące kobietę ciężarną ... 8
1. Zakaz szycia ... 9
2. Konsekwencje złamania zakazu plecenia ... 12
3. Konsekwencje złamania zakazu zawiązywania ... 15
4. Konsekwencje złamania zakazu kąpieli ... 18
5. Zakazy związane z czerpaniem wody ze studni ... 21
6. Zakaz spoglądania na księżyc i słońce ... 25
7. Zakazy i nakazy związane z pożyczaniem ... 29
8. Zakaz drużbowania i trzymania dziecka do chrztu ... 36
9. Zakazy związane z dotykaniem i/lub patrzeniem na zwłoki ludzkie oraz martwe zwierzęta ... 40
10. Zakazy związane z udawaniem się na cmentarz i uczestnictwem w pogrzebie ... 45
11. Konsekwencje złamania zakazu rozniecania ognia i wpatrywania się w płomień ... 49
12. Konsekwencje złamania zakazu przechodzenia przez pole i rolę ... 52
13. Konsekwencje złamania zakazu udawania się na rozstajne drogi ... 55
14. Zakaz przekraczania „granicy" i leżącego człowieka ... 58
15. Inne zakazy obowiązujące kobietę w ciąży ... 62
Summary, *Prohibitions and obligations of the pregnant woman* ... 66

Agnieszka Pieńczak,
Czynności magiczne ułatwiające poród ... 67
1. Zabiegi związane z magią Alkmeny ... 68
2. Inne zabiegi stosowane w celu ułatwienia porodu ... 74
Summary, *Magic activities facilitating childbirth* ... 77

Agnieszka Pieńczak,
Zwyczaje związane z karmieniem dziecka piersią ... 78
1. Pierwsze karmienie dziecka ... 79
2. Terminy korzystne do odłączania dziecka od piersi ... 83
3. Terminy niekorzystne do odłączania dziecka od piersi ... 90
4. Inne terminy odłączania dziecka od piersi ... 92
5. Zakaz ponownego przystawienia dziecka do piersi ... 96
Summary, *Customs associated with breastfeeding* ... 98

Edyta Diakowska-Kohut
Odwiedzanie i obdarowywanie położnicy oraz jej dziecka ... 100
1. Zwyczaj odwiedzania położnicy ... 102
2. Zakaz odwiedzania położnicy ... 105
3. Obowiązek odwiedzania położnicy ... 107
4. Osoby z rodziny odwiedzające położnicę ... 111
5. Osoby niespokrewnione odwiedzające położnicę ... 117
6. Osoby objęte zakazem odwiedzania położnicy ... 120
a) niektóre kobiety i mężczyźni ... 120

b) osoby o potencjalnych cechach demonicznych ... 124
c) inne osoby objęte zakazem ... 127
7. Termin odwiedzania położnicy ... 130
8. Nazwy przyjęcia organizowanego z okazji narodzin dziecka ... 138
9. Przyjęcie organizowane z okazji narodzin dziecka ... 142
a) podawanie napojów alkoholowych ... 142
b) podawanie napojów bezalkoholowych ... 145
c) podawane potrawy ... 148
10. Osoba pełniąca rolę gospodyni podczas odwiedzania położnicy i jej dziecka ... 155
a) położnica i najbliższe kobiety z jej rodziny ... 156
b) inne kobiety w roli gospodyni ... 158
c) mąż położnicy oraz pozostałe osoby ... 160
11. Osoba opłacająca koszty poczęstunku ... 162
Summary, *Visiting and giving gifts to the woman and her newborn child* ... 165

Spis map ... 167
List of maps ... 169
Spis ilustracji ... 171
Źródła ... 172
Bibliografia ... 173
Aneks I. Geograficzne porządkowanie miejscowości w przypisach ... 181
Aneks II. Alfabetyczny spis miejscowości, w których przeprowadzono badania nad obrzędowością narodzinową ... 184
Aneks III. Sygnaturowy spis miejscowości, w których przeprowadzono badania nad obrzędowością narodzinową ... 192
Indeks nazw geograficznych ... 199

Table of contents

Preface ... 5
Summary, *Preface* ... 7

Kamil Pożorski,
Prohibitions and obligations of the pregnant woman ... 8
1. Ban on sewing ... 9
2. Consequences of breaking the ban on weaving ... 12
3. Consequences of breaking the ban on tying ... 15
4. Consequences of breaking the ban on bathing ... 18
5. Bans associated with drawing water from a well ... 21
6. Ban on watching the moon and sun ... 25
7. Prohibitions and obligations associated with borrowing/lending ... 29
8. Ban on holding a baby at christening and serving as a bridesmaid ... 36
9. Bans associated with touching and/or watching human and animal corpses ... 40
10. Bans associated with visiting a graveyard and funeral attendance ... 45
11. Consequences of breaking the ban on lighting fire and watching it ... 49
12. Consequences of breaking the ban on crossing the field or farmland ... 52
13. Consequences of breaking the ban on visiting crossroads ... 55
14. Ban on crossing a 'border' and a lying person ... 58
15. Other bans obligatory for the pregnant woman ... 62
Summary, *Prohibitions and obligations of the pregnant woman* ... 66

Agnieszka Pieńczak,
Magic activities facilitating childbirth ... 67
1. Activities associated with Alcmene's magic ... 68
2. Other practices aiming at facilitating childbirth ... 74
Summary, *Magic activities facilitating childbirth* ... 77

Agnieszka Pieńczak,
Customs associated with breastfeeding ... 78
1. The first feeding of the child ... 79
2. Favourable time periods for discontinuation of breastfeeding ... 83
3. Unfavourable time periods for discontinuation of breastfeeding ... 90
4. Other time limits for discontinuation of breastfeeding ... 92
5. Ban on restoring the child into breastfeeding ... 98
Summary, *Customs associated with breastfeeding* ... 98

Edyta Diakowska-Kohut
Visiting and giving gifts to the woman and her newborn child ... 100
1. Custom of visiting the birth-giving woman ... 102
2. Ban on visiting the birth-giving woman ... 105
3. Duty to visit the birth-giving woman ... 107
4. Family members visiting the birth-giving woman ... 111
5. Non-relatives visiting the birth-giving woman ... 117
6. People banned from visiting the birth-giving woman ... 120

a) some women and men ... 120
b) people of potential demonic features ... 124
c) other people banned from visiting ... 127
7. Time of visiting the birth-giving woman ... 130
8. Names applied to the birth party ... 138
9. The birth party ... 142
a) serving alcohol drinks ... 142
b) serving alkohol-free drinks ... 145
c) served dishes ... 148
10. The person functioning as the hostess at visiting the woman and her child ... 155
a) the birth-giving woman and her closest female relatives ... 156
b) other women functioning as the hostess ... 158
c) the birth-giving woman's husband and other people ... 160
11. The person bearing the costs of food and drinks ... 162
Summary, *Visiting and giving gifts to the woman and her newborn child* ... 165

List of maps in Polish ... 167
List of maps in English ... 169
List of illustrations ... 171
Sources ... 172
Bibliography ... 191
Appendix I. Geographical organization of places in footnotes ... 181
Appendix II. Alphabetical list of places in which studies on birth rites were conducted ... 184
Appendix III. Signature list of places in which studies on birth rites were conducted ... 192
Index of geographical terms ... 199